

**NÁRODNÝ PROGRAM STABILIZÁCIE A ROZVOJA
SLOVENSKEHO VČELÁRSTVA
NA ROKY 2013/2014 AŽ 2015/2016**

OBSAH

1.

Národný program stabilizácie a rozvoja slovenského včelárstva na roky 2013/2014 až 2015/2016

1. Úvod

Včela je spoločenský hmyz, ktorý je dôležitou súčasťou nášho životného prostredia a má preň zásadný význam. Včelárstvo je odvetvím pôdohospodárstva, ktorého hlavnými funkciami je udržanie ekologickej rovnováhy prostredníctvom opelenia kultúrnych a voľne rastúcich rastlín, produkcia medu a ďalších včelích produktov.

1.1. Cieľ

Cieľom Národného programu stabilizácie a rozvoja slovenského včelárstva (ďalej aj „NP“) je:

- koncepcne stanoviť základné priority vedúce k stabilizácii a rozvoju včelárstva na obdobie rokov 2013/2014 až 2015/2016 vyplývajúce z potrieb štrukturálnych zmien v sektore
- nájsť nástroje motivujúce k zmene štruktúry sektora, ktorá je nevyhovujúca najmä nízkou mierou profesionalizácie, nerovnomerným vekovým zložením ako aj nízkou mierou zainteresovanosti spotrebiteľa a jeho informovanosti
- vytvoriť predpoklady na čo najširšie čerpanie finančných zdrojov zo spoločných fondov EÚ a stanoviť efektívne a motivačné spôsoby podpory z národných zdrojov
- dosiahnuť pozitívne zmeny vo vekovej štruktúre chovateľov včiel okrem iného cielenou prácou s mládežou, komplexnou ponukou vzdelávacích programov pre mládež a dospelých, a tým prispieť k stabilizácii života obyvateľov na vidieku
- zlepšiť podmienky na celoplošne organizovaný boj s varroázou a jej integrovanú liečbu na základe nákazovej situácie
- dosiahnuť maximálnu možnú kvalitu medov a ostatných včelích produktov prostredníctvom osvetovej činnosti medzi včelármi, ich vzdelávaním, uplatňovaním nových ekologicky čistých, moderných technológií získavania a spracovania včelích produktov
- zvýšiť početný stav včelstiev na zabezpečenie dostatočného opelenia poľnohospodárskych kultúr a voľne sa vyskytujúcich rastlín, sebestačnosť vo výrobe medu i po zvýšení domácej spotreby a zabezpečiť opelenie technických plodín na výrobu obnoviteľných zdrojov energie.

K tomu získať nielen nových včelárov, ale i zvýšiť počty včelstiev súčasných chovateľov ako

- súčasť rozvoja vidieka a multifunkčného poľnohospodárstva zvýšiť podiel väčších včelárskych prevádzok s počtami včelstiev nad 40 so zameraním na včelárov s počtom včelstiev nad 150
- zvýšiť podiel mobilných včelstiev a ich prísun aplikáciou moderných kočovných zariadení a technológií za účelom využitia zdrojov znášky, opelenia technických plodín a tým súčasne regulovať zvyšujúcu sa nerovnomernosť rozmiestnenia včelstiev v krajine
  - vybudovať včelársku odbornú poradenskú službu v každom kraji SR, ktorá bude k dispozícii včelárom daného kraja s úlohou pomáhať začínajúcim i pokročilým včelárom. Poradenská služba zabezpečí aj činnosť školských včelárskych krúžkov a bude poverená ďalšími úlohami súvisiacimi s realizáciou a kontrolou projektov a úloh vyplývajúcich z NP.
  - podporovať vznik regionálnych druhov medov, identifikovať ich špecifické vlastnosti. Takto vyprofilované regionálne medy podporovať v ceste ku spotrebiteľovi aj cez obchodnú sieť, hlavne v prípadoch, kedy sa jedná o regióny s podpriemernou úrovňou v rámci EÚ. Týmto sa zníži ich závislosť od priamych podpôr, ako aj tlak na odchod obyvateľstva z vidieckej oblasti do miest, resp. do prosperujúcejšieho zahraničia
  - zvýšiť priemernú produkciu medu na jedno včelstvo na jeden rok v priemere o 0,5 kg
  - zvýšiť podiel inseminovaných matiek zaradených zo šľachtiteľských do rozmnožovacích chovov o 10%; prípadný deficit matiek zabezpečiť inseminačnou službou, aby každý rozmnožovací chov vlastnil inseminovanú plemennú matku
  - každoročne zvýšiť odber matiek z plemenných chovov o 500 ks.

2. Situácia v sektore včelárstva na Slovensku

Odvetvie včelárstva poskytuje v súčasnosti plný alebo čiastkový zdroj príjmu pre približne 16-tisíc včelárskych rodín slovenského vidieka. Týmto podstatne prispieva k zachovaniu vidieckeho osídlenia, utlmuje migráciu vidieckeho obyvateľstva do miest. Včelárstvo prispieva k ekologickej rovnováhe v prírode.

2.1. Podmienky včelárenia na Slovensku

Prírodné podmienky Slovenska poskytujú vhodné podmienky na včelárenie. Vegetačné obdobie a obdobie kvitnutia rastlín zabezpečuje včelstvám dostatok potravy. Na území Slovenska sa nachádzajú kvalitné rozsiahle ihličnaté lesy a kvalitnú včeliu pastvu poskytujú agátové i dubové lesy. K dobrému jarnému rozvoju včelstiev prispievajú i porasty vŕby, nektárodajných kríkov a výsadba ovocných stromov. Z poľnohospodárskych kultúr sú pre včelárstvo prínosom rozsiahle oševné plochy repky a slnečnice. Rozsah oševných plôch facélie, horčice či nektárodajných krmovinových kultúr sú obmedzené a viažu sa na určité územia.

2.2. Počet včelstiev a včelárov k 31.12.2012

2.2.1. Celkový počet včelstiev: 254 859

2.2.2. Celkový počet včelárov: 16 338

2.2.3. Počet profesionálnych včelárov s viac ako 150 včelstvami: 64

2.2.4. Vývoj včelárstva od roku 1982 do roku 2012:

Rok	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Počet včelárov	36 366	36 750	38 281	37 965	38 330	37 929	38 465	38 812	35 824	34 528
Počet včelstiev	376 080	387 635	430 086	427 637	439 215	442 639	472 943	474 296	430 098	408 684

Rok	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Počet včelárov	32 151	30 037	28 639	27 738	26 579	25 467	21 911	19 988	19 806	19 203
Počet včelstiev	361 983	328 350	316 544	307 715	286 385	289 518	280 717	284 641	268 855	280 524

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet včelárov	18 469	18 123	15 782	14 290	14 339	14 854	14 005	14 699	15 688	15 224	16 388
Počet včelstiev	258 773	192 002	224 641	276 518	246 259	247 678	221 146	235 689	252 485	257 449	254 859

Zdroj: Centrálny register včelstiev

2.3. Marketingová štruktúra do roku 2012:

2.3.1. Vývoz medu

Vývoj vývozu a ceny medu v rokoch 2009 -2012

Vývoz medu		celkom	EÚ 27	tretie krajiny
2009	objem v kg	1 018 740,00	1 018 740,00	x
	tis.€	3 594,32	3 594,32	x
	Ø €/kg	3,53	3,53	x
2010	objem v kg	211 310,00	170 324,00	40 986,00
	tis.€	1 311,71	1 113,25	198,46
	Ø €/kg	6,21	6,54	4,84
2011	objem v kg	426 488,00	283 484,00	143 004,00
	tis.€	2 481,92	1 800,61	681,31
	Ø €/kg	5,82	6,35	4,76
2012	objem v kg	358 181,00	275 341,00	82 840,00
	tis.€	2 250,98	1 816,88	434,30
	Ø €/kg	6,28	6,60	5,24

Zdroj: Štatistický úrad SR; RADELA, spol. s r. o., Bratislava

Vývoj vývozu medu v rokoch 2009-2012 podľa krajín v kg

	2009	2010	2011	2012
Rakúsko	803,00	x	8 280,00	1 410,00
Belgicko	99 569,00	5 591,00	37 698,00	48 301,00
Bulharsko	14 823,00	19 336,00	26 696,00	x
Česká republika	12 702,00	38 098,00	24 926,00	170 187,00

Nemecko	466 919,00	51 787,00	144 612,00	45 030,00
Dánsko	35 332,00	8 265,00	8 586,00	x
Veľká Británia	570,00	12,00	14,00	169,00
Írsko	88,00	42,00	12,00	18,00
Poľsko	26 011,00	2 800,00	x	50,00
Rumunsko	4,00	x	25,00	53,00
Maďarsko	136 010,00	3 652,00	3 207,00	4 887,00
Taliansko	150 023,00	17 613,00		x
Litva	468,00	2 337,00	30,00	x
Francúzsko	75 418,00	x	x	x
Švédsko	x	20 791,00	29 398,00	x
Španielsko	x	x	x	5 236,00
EÚ 27	1 018 740,00	170 324,00	283 484,00	275 341,00
Argentína	x	x	35,00	x
Japonsko	x	40 800,00	142 800,00	81 600,00
Nórsko	x	186,00	x	x
Katar	x	x	169,00	x
Saudská Arábia	x	x	x	1 240,00
Tretie krajiny	x	40 986,00	143 004,00	82 840,00
CELKOM	1 018 740,00	211 310,00	426 488,00	358 181,00

Zdroj: Štatistický úrad SR; RADELA, spol. s r. o., Bratislava

2.3.2. Dovoz medu

Vývoj dovozu a ceny medu v rokoch 2009-2012

Dovoz medu		celkom	EÚ 27	tretie krajiny
2009	objem v kg	737 788,00	556 111,00	181 677,00
	tis.€	1 634,79	1 482,07	152,72
	Ø €/kg	2,22	2,67	5,92
2010	objem v kg	891 471,00	679 356,00	212 115,00
	tis.€	5 020,88	4 667,00	353,88
	Ø €/kg	5,63	6,87	4,89
2011	objem v kg	1 353 726,00	934 485,00	419 241,00
	tis.€	8 817,65	8 147,43	670,22
	Ø €/kg	6,51	8,72	6,31
2012	objem v kg	1 607 220,00	709 414,00	897 806,00
	tis.€	6 016,01	4 574,28	1 441,73
	Ø €/kg	3,74	6,45	1,61

Zdroj: Štatistický úrad SR; RADELA, spol. s r. o., Bratislava

Vývoj dovozu medu v rokoch 2009-2012 podľa krajín v kg

	2009	2010	2011	2012
Rakúsko	540,00	1 575,00	1 729,00	10 152,00
Belgicko	37,00	141,00	34,00	x
Bulharsko	x	x	10 761,00	1 323,00
Česká re- publika	362 043,50	406 434,00	464 669,00	248 189,00
Nemecko	33 482,25	21 700,00	30 379,00	31 208,00
Španielsko	115,00	24 794,00	31 069,00	70,00
Francúzsko	2 940,00	8,00	6 239,00	216,00
Veľká Bri- tánia	381,00	2 220,00	2 967,00	2 772,00
Grécko	1 070,00	4 276,00	3 207,00	x
Maďarsko	154 783,25	59 134,00	255 433,00	225 153,00
Taliansko	719,00	2 934,00	150,00	86,00

Holandsko	x	85,00	x	167,00
Poľsko	x	153 076,00	127 848,00	190 071,00
Rumunsko	x	2 979,00	x	x
EÚ 27	556 111,00	679 356,00	934 485,00	709 407,00
Kanada	8,00	x	x	x
Nový Zé- land	129,00	358,00	241,00	236,00
Čína	162 400,00	20 300,00	x	x
Ukrajina	19 140,00	191 280,00	419 000,00	798 000,00
Brazília	x	177,00	x	x
Moldavsko	x	x	x	99 570,00
Tretie kra- jiny	181 677,00	212 115,00	419 241,00	897 806,00
CELKOM	737 788,00	891 471,00	1 353 726,00	1 607 213,00

Zdroj: Štatistický úrad SR; RADELA, spol. s r. o., Bratislava

2.3.3. Produkcia medu a včelstiev v roku 2012 podľa krajov SR

Kraj	Bratislavský	Trnavský	Nitriansky	Trenčiansky	Banskobystrický	Žilinský	Prešovský	Košický	Spolu
Počet včelstiev	9 370	22 621	47 815	24 860	49 136	26 106	36 888	38 063	254 859
Produkcia medu/t	158,842	374,665	782,037	361,375	796,555	362,92	442,484	587,69	3867

Zdroj: Centrálny register včelstiev

2.4. Ceny medu

V súčasnosti sa ceny medu pri predaji priamo konzumentom pohybujú od 5,5 do 8,5 Eur/kg. Pri predaji spracovateľom a dilerom od 1,7 do 3,5 Eur/kg. Za kvetové medy od 1,7 do 2,3 Eur/kg, za medovicové medy od 2,7 do 3,5 Eur/kg.

2.5. Odhad nákladov na produkciu a spracovanie medu (náklady na včelstvo/rok)

Náklady na jedno včelstvo za rok sa v závislosti od geografických a klimatických podmienok odhadujú pri intenzívnom obhospodarovaní na 104 až 115 Eur

- fixné náklady, z toho - práca 40 Eur
  - odpisy 10 Eur
  - údržba 5 Eur
- variabilné náklady, z toho: - liečenie klieštikovitosti 2 Eur
  - zimné kŕmenie 20 Eur
  - obalový materiál 4 Eur
  - kočovanie 4 až 10 Eur

- medzistienky 4 Eur
- výmena matiek 15 až 20 Eur

2.6. Kvalita medu

Žiadne celoeurópske ochranné známky v zmysle nariadení Rady (EHS) č. 2081/92 a č. 2082/92 neboli zaregistrované, ani v zmysle neskorších nariadení Rady č. 509/2006 a č. 510/2006, ktoré tieto predpisy nahradili, a žiadne nie sú zaregistrované ani podľa aktuálne platného predpisu pre systémy kvality nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1151/2012.

Existuje národná ochranná známka pre členov Slovenského zväzu včelárov a Spolku včelárov Slovenska s názvom Slovenský med so sprísnenými kvalitatívnymi požiadavkami (hydroxymethylfurfural (HMF) do 15 mg/kg, voda do 18 %) a vyhraneným geografickým pôvodom z územia Slovenska.

Propagáciou včelích produktov na národných výstavách, krajských medových festivalov a ďalších výstavách zvýšiť záujem slovenských konzumentov o Slovenský med a ostatné včelie produkty domáceho pôvodu. Vylepšiť vedomosti slovenských konzumentov o skutočnej kvalite pravého slovenského medu, čo sa prejaví priamo v prístupe a záujme o kúpu slovenského medu a zvýšení jeho spotreby domácim spotrebiteľom. Zvýšenie vedomosti a informovanosti spotrebiteľa o vlastnostiach pravých slovenských medov poslúži domácim konzumentom k lepšiemu rozpoznavaniu našich a dovážaných nekvalitných medov a tým k správne pochopeniu klamlivej reklamy dovážaných medov do našej obchodnej siete (super a hypermarketov). Zároveň sa zníži záujem našich konzumentov o falšované medy predávané na parkoviskách a odstavných plochách diaľnic. V konečnom dôsledku týmto dosiahnuť:

- zvýšenie spotreby kvalitných slovenských medov našim obyvateľstvom
- zníženie vývozu kvalitných slovenských medov a zníženie dovozu nekvalitných medov zo zahraničia
- zníženie nákupu a spotreby nekvalitných medov našim obyvateľstvom.

3. Podrobný opis opatrení vrátane odhadovaných nákladov

3.1. Technická pomoc včelárom a včelárskym združeniam

Toto opatrenie zahŕňa vzdelávacie aktivity a koordináciu, prednášky, semináre, vzdelávacie kurzy, krúžky mladých včelárov, tréningov, konzultácie, publikovanie propagačných materiálov, brožúr, vydávanie literatúry a pomoc pri organizovaní výstav, expozícií, propagácii včelárstva a zvyšovania kultúry balenia včelích produktov a odborné poradenstvo. Súčasťou podpory je vydávanie učebníc a príručiek prístupných cez e-learningový portál s možnosťou aj následného

testovania vedomostí vzdelávaných začínajúcich včelárov. Do tejto oblasti patrí digitalizácia existujúcich vzdelávacích materiálov. Opatrenie tiež zahŕňa prípravu scenárov a nakrúcanie inštruktážnych filmov zacielených na moderný chov včiel, chov včelích matiek, ošetrovanie včelstiev proti roztočovi *Varroa destructor*, rozpoznanie včelích chorôb a ich liečenie ako aj diela prosperujúce včelie produkty ale aj zabezpečenie ochrany včelstiev pred voľne žijúcou zverou.

3.1.1. Koordinácia technickej pomoci a poradenstva na národnej úrovni pre administratívne zabezpečenie národného programu stabilizácie a rozvoja slovenského včelárstva.

Koordináciu, organizovanie a ostatné operatívne činnosti v súvislosti s nariadením Rady (ES) č.1234/2007 o vytvorení spoločnej organizácie poľnohospodárskych trhov a o osobitných ustanoveniach pre určité poľnohospodárske výrobky v platnom znení a Nariadením Komisie (ES) č. 917/2004 z 29. apríla 2004 o podrobných pravidlách vykonávania nariadenia Rady (ES) č. 797/2004 o opatreniach na zlepšenie všeobecných podmienok pre výrobu a obchodovanie s včelárskymi výrobkami (Ú. v. ES L 163, 30. 04. 2004) bude zabezpečovať sekretariát oprávnenej včelárskej organizácie podľa platnej národnej legislatívy. Príspevok v tejto podkapitole zahŕňa všeobecné náklady na správu a prevádzku sekretariátu, technické a programové vybavenie pracovísk a príspevok na konzultačnú činnosť, školenia a administráciu celého programu prostredníctvom pracovníkov zabezpečujúcich koordináciu technickej pomoci a poradenstva na národnej úrovni.

3.1.2. Vzdelávanie lektorov včelárstva

Zahŕňa zabezpečenie výučby a ďalšieho odborného vzdelávania podľa požiadaviek prednášajúcich lektorov a požiadaviek oprávnenej včelárskej organizácie.

3.1.3. Vzdelávanie asistentov úradného veterinárneho lekára

Systém umožní sústavné informovanie slovenského včelára ako i dozor v oblasti zdravotnej problematiky včelárenia:

- a) zhromažďovanie informácií asistentmi úradného veterinárneho lekára a ich vzájomná výmena, konzultácie, spoločné porady, vzdelávacie akcie
- b) činnosť komisie zodpovednej za vzdelávanie asistentov úradného veterinárneho lekára. Komisia formou prednášok určuje hlavné úlohy a ciele a oboznamuje s novými výsledkami a metódami aktuálnej včelo-zdravotnej problematiky asistentov úradného veterinárneho lekára
- c) zavedenie akreditovaného vzdelávania nových asistentov úradného veterinárneho lekára formou kurzov, ktorého súčasťou bude aj praktická výučba.

3.1.4. Teoretická a praktická výučba

Vzdelávanie rozdeliť na:

- a) akreditované; zaradené v sieti stredných alebo vysokých škôl končiace vysvedčením alebo vzdelávanie končiace skúškou pred komisiou, ktorá vydáva o tomto certifikát. Sem patrí aj vzdelávanie prednášajúcich odborníkov v niekoľkých stupňoch. Akreditované vzdelávanie má svoju teoretickú ale aj praktickú časť, ktorú je potrebné podporiť v rámci budovania príslušných školských včelníc a pomôcok pre vzdelávanie.
- b) vzdelávanie v kurzoch; toto organizuje a uskutoční akreditovaná vzdelávacia inštitúcia, ktorá má akreditáciu pre daný kurz s garanciou príslušných lektorov, resp. prednášajúcich odborníkov vo včelárstve. Kurzy budú vykonávané na základe odsúhlasených potrieb základných organizácií, Regionálnych zložiek včelárskej organizácie, ktorá je oprávnenou včelárskou organizáciou. Sem patrí aj cielené vzdelávanie organizované vedením príslušnej včelárskej organizácie, resp. ním poverenej akreditovanej inštitúcie v oblasti vzdelávania na úspešné čelenie problémom, ktoré prináša problematika chovu včiel.
- c) vzdelávanie formou prednášok a seminárov organizované oprávnenou včelárskou organizáciou prípadne jej príslušnou základnou organizáciou, alebo Regionálnou zložkou po naplánovaní a odsúhlasení podľa možností podporného opatrenia. Prednášku, seminár vedú lektori alebo prednášajúcich odborníci vo včelárstve. Sem patrí aj vzdelávanie formou návštevy ukážkových alebo školských včelníc, ktoré získajú podporu pre túto činnosť.

3.1.5. Ukážkové a školské včelnice

- a) ukážky rozvoja a modernizácie včelárskych technológií s určitým typom úľového systému:
  - úľové systémy a technológie používané na trvalých stanovištiach včelstiev
  - úľové systémy a technológie používané na kočovanie včelstiev
- b) osvetová činnosť oboznamovania včelárskej verejnosti so zahraničnými typmi úľov vo svete najviac rozšírených
- c) za prísnych kritérií vedecko-výskumnej práce budovať, prevádzkovať a podporovať také pokusné včelnice, na ktorých sa budú porovnávať najmä úžitkové vlastnosti v zahraničí už rozšírených progresívnych úľových systémov s najrozšírenejšími úľovými systémami na Slovensku a včelnice s modernými úľovými systémami s najrozšírenejšími rámkovými mierami používanými chovateľmi včiel na Slovensku
- d) na zabezpečenie vzdelávania detí a mládeže v školských včelárskych krúžkoch a na dosiahnutie pozitívnej zmeny vo vekovej štruktúre chovateľov včiel je vhodné zakladať školské včelnice. Školské včelnice sú zriadené a rozvíjané pri stredných a vysokých školách.

3.1.6. Rozšírenie chovu včiel v ekologickom spôsobe včelárenia

Vo všeobecnosti v svetovom, európskom i slovenskom včelárstve sa v posledných

desaťročiach mení záujmový chov včiel na chov komerčný. Snahy o postupnú zmenu kategorizácie včelárov smerom ku väčším a profesionálnym chovateľom a o ich podporu badať ako v legislatíve EÚ, tak aj v tomto návrhu včelárskeho programu. Tento systém je akceptovateľný a prítiažlivý iba z hľadiska svojej oprávnenosti dosahovať maximálnu produkciu včelích produktov, najmä medu a tým efektívnosť vykonávanej činnosti. Je to však často na úkor samotného chovu a existencie včely a jej prirodzenej podstaty ako druhu, vzťahu k prírode, bez ohľadu na prírodu, ale často aj s absenciou kritického prístupu ku všetkým zásahom (technologickým, chovateľským, biologickým, ozdravovacím atď.), ktoré komerčne zmysľajúci včelár vo včelstvách vykonáva.

Ekologické včelárenie ponúka iný systém, smer a alternatívu chovu včiel pre ekologicky zmysľajúcich záujemcov a chovateľov včiel, v mnohých priaznivých prírodných podmienkach a oblastiach, ekologicky nezaťažených emisnými, chemickými či pôdnymi kontaminantmi a rezíduami. Predpokladom pre ekologické včelárenie je u súčasných včelárov opustenie starých vyšliapaných ciest doterajšieho včelárenia, zmena názoru a odhodlanie pustiť sa do nového, prirodzeného spôsobu včelárenia, vlastného spotrebám včiel a viac svoju pozornosť sústrediť na potreby včiel tak, aby využil v maximálnej miere ich prirodzený vývoj, danosti, poslanie, činnosti a život v súlade s ročným obdobím, klimatickými podmienkami a vegetáciou a tým prestať manipulovať s ich vývojom podľa svojich predstáv - včelára.

Ekologické včelárenie sa dá v krátkosti vyjadriť nasledovne: *„Zaobchádzanie so včelami s ohľadom na ich prirodzenú podstatu, teda s ohľadom na vlastnosti druhu, s ohľadom na ich vzťah k prírode, s ohľadom na prírodu a predovšetkým s kritickým prístupom ku všetkým zásahom, ktoré včelár vo včelstve vykonáva“*.

Pre rozvoj ekologického včelárenia na Slovensku je potrebné sústredenie záujemcov a nadšencov ekologického včelárenia a vytvorenie a založenie spolkov ekologického včelárenia, spracovanie potrebnej legislatívy a smerníc ohľadne ekologického včelárenia v súlade s legislatívou a predpismi EÚ a podporiť budovanie a prevádzkovanie ekologických včelníc, ktoré sú veľkou výzvou pre slovenské včelárstvo.

V zmysle uvedeného je potrebné podporiť:

- a.) Spolky ekologického včelárenia, ktoré formou schváleného projektu spracujú legislatívne a prevádzkové podmienky pre ekologické včelárenie na Slovensku
- b.) budovanie a prevádzkovanie ekologických včelníc (nákup a zabezpečenie nových úl'ov, pomôcok, včelníc a ich príslušenstiev vhodných pre ekologické včelárenie, atď.)
- c.) predaj biomedu „zo dvora“ (z ekologických včelníc).

3.1.7. Výstavy, súťaže, regionálne podujatia, semináre s medzinárodnou účasťou, kongresy

Uskutočňovanie výstav včelárskych technických prostriedkov, pomôcok, úľových systémov a vzájomnej výmeny informácií za účasti najlepších včelárov, výskumných pracovníkov, učiteľov včelárstva a prednášateľov tak z domácich ako aj zo zahraničných organizácií. Na týchto domácich i zahraničných včelárskych podujatiach reprezentovať slovenské včelárstvo vlastnými expozíciami.

3.1.8. Odborné poradenstvo

Zefektívnenie celoštátnej siete Centra odborných poradcov a siete odbornó–poradenskej služby, ktorá zahŕňa zamestnanie odborných poradcov v každom kraji SR a Bratislave, vrátane hlavného koordinátora odborných poradcov, regionálnych koordinátorov odborných poradcov a odborných poradcov pre jednotlivé oblasti včelárstva. Títo odborní poradcovia sú k dispozícii včelárom kraja. Ich mesačný plat je potrebné riešiť v rámci financií určených na túto kapitolu NP. Ich úlohou je napomáhať začínajúcim, ale i pokročilým včelárom. Zároveň sú poverení i ďalšími úlohami v koordinačných činnostiach, realizácii ako i v kontrole NP.

3.1.9. Regionálne stretnutia včelárov a medzinárodné prezentácie, kongresy, konferencie a výstavy

Regionálne stretnutia včelárov a národné výstavy sú sprevádzané prezentáciou najnovších metód včelárenia a odbornými prednáškami.

Príspevok pokrýva preplatenie demonštračných exponátov, prenájom výstavných a demonštračných plôch a príspevok pre prednášateľov. Príspevok na prezentáciu na medzinárodných kongresoch, konferenciách a výstavách zahŕňa kongresové, cestovné a registračné poplatky, prenájom výstavných stánkov alebo pavilónov, príspevok pre prizvaných odborníkov, reklamné, prezentačné a reprezentačné materiály o slovenskom včelárstve.

Účasť na pracovných skupinách a poradných výboroch pri EÚ a generálnych radách medzinárodných včelárskych organizácií APIMONDIA a APISLÁVIA pokrýva preplatenie cestovných nákladov pre pozvaných účastníkov.

3.1.10. Zabezpečenie technických pomôcok a zariadení na

a) vytáčanie medu

Súčasnú vybavenie prevádzok včelárov je z veľkej časti nedokonalé, produktivita práce je nízka, veľké rezervy sú v oblasti hygieny pri získavaní medu. Náklady na zaobstaranie nových zariadení a pomôcok nie je možné uhradiť z výsledkov hospodárenia súčasných malých prevádzok. Riešením je poskytnutie príspevku pre včelárov na zaobstaranie pomôcok na vytáčanie medu, zaobstaranie medometov, odviečkovacích zariadení, číriacich nádob a čerpadiel na med a pod.

b) spracovanie a skladovanie medu a následne aj realizáciu na spotrebiteľskom trhu v rámci

obchodnej siete resp. exportu baleného medu

Plnenie medu do obchodného balenia je vhodnou doplnkovou činnosťou pre väčšie včelárske prevádzky. Tento spôsob umožňuje dodávať med vo väčšom sortimente a vyššej kvalite priamo spotrebiteľovi. Na podporu malých plniarní pracujúcich na vysokej hygienickej úrovni poskytnúť príspevok na obstaranie tepelnej komory (termokomory), čerpadiel na med, homogenizačnej nádoby, poloautomatickej plničky medu a zdvíhacieho zariadenia, využívaných spoločne v organizovanom združení včelárov. Ďalej poskytnúť podporu:

- na prístrojové vybavenie nutné pre funkciu chladiacich zariadení potrebných pre skladovanie včelích produktov a plástov
- pri získaní zariadení a potrieb na vstup medu do obchodných reťazcov (výkup, kontrola kvality, spracovanie, balenie)
- pri zabezpečovaní potrieb včelárov (skladovanie a distribúcia obalových materiálov na včelie produkty, včelích krmív, liečiv, príp. ďalších komodít spojených s chovom včiel).

c) získavanie a spracovanie včelieho vosku

Súčasnú vybavenie prevádzok na získavanie a spracovanie včelieho vosku je nedokonalé, produktivita práce je nízka, čo spôsobuje nedostatočnú každoročnú obmenu včelieho diela v plodisku a tým aj zhoršenie zdravotného stavu včelstiev. Riešenie je zaobstaranie zariadení na získavanie vosku a následne výroby medzistienok. Podporiť malé zariadenia na získavanie včelieho vosku ako aj na spracovanie na medzistienky pre potreby samotného včelára z vlastného vosku.

d) získavanie ďalších včelích produktov

Príspevok na kúpu zariadenia k získavaniu a spracovaniu peľu, propolisu, včelieho jedu a materskej kašičky.

Celkové náklady na technickú pomoc včelárom a včelárskym združeniam predstavujú 890 000 Eur.

3.2. Kontrola varroázy

Všetky včelstvá na území Slovenska je potrebné v optimálnom časovom období odborne ošetriť proti klieštikovitosti liečivami povolenými Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR. Zároveň je potrebné vykonať odborný dozor a kontrolu asistentmi úradného veterinárneho lekára vyškolených odborne z radov včelárov:

- a) plošné ošetrenie včelstiev a prevencia proti varroáze,
- b) prehliadky včelstiev asistentmi úradného veterinárneho lekára,
- c) zaobstaranie aerosólových vyvíjačov, kompresorov a iných certifikovaných technických

prostriedkov na liečenie varroázy,

- d) zaobstaranie prostriedkov a prípravkov na ošetrovanie proti varroáze,
- e) zaobstaranie prostriedkov na kontrolu invadovanosti včelstva roztočom *Varroa destructor*,
- f) zaobstaranie prostriedkov a prípravkov na podporu plodovania.

Celkové náklady na boj proti varroáze predstavujú 700 000 Eur.

3.3. Racionalizácia sezónneho presunu včelstiev

Úspešne včeláriť na Slovensku a včelárstvom si zabezpečiť hlavný zdroj obživy sa dá len za pomoci kočovania. K tomu je potrebné včelstvá premiestniť 3 až 5 krát do roka. Cieľom kapitoly racionalizácie presunu včelstiev je:

1. Organizovať prísun včelstiev k nektárodajným a peľodajným rastlinám a drevinám za pomoci potrebných technických prostriedkov. Zabezpečiť signalizačnú službu kvitnutia nektárodajných rastlín a zabezpečiť kontrolu zdravotného stavu včelstiev a disciplíny včelárov na kočovných stanovištiach.
2. Zaobstarat' dopravné prostriedky, prívesy, palety, mobilné podstavce a manipulačné zariadenia na prepravu včelstiev.
3. Zabezpečiť príspevok na úpravu príjazdových ciest ku kočovným stanovištiam.
4. Vypracovať projekty na poskytnutie podpory na zlepšenie pastevných podmienok včelstiev a vysádzanie nektárodajných stromov, kríkov a trávnych zmesí s obsahom rôzneho kvetenstva poskytujúceho dlhodobu nektár a peľ pre včelstvá.
5. Zabezpečiť ochranu proti medveďom.
6. Zakúpiť zariadenia na ochranu a signalizáciu proti krádežiam úľov a kočovných zariadení.

Celkové náklady na racionalizáciu sezónneho presunu včelstiev predstavujú 100 000 Eur.

3.4. Opatrenia na podporu laboratórií vykonávajúcich analýzy fyzikálno-chemických vlastností medu

V dôsledku dlhodobého používania liečiv v boji proti chorobám včiel i včelieho plodu pretrvávajú nesprávne návyky u určitej časti včelárov. Len permanentná kontrola medov umožní včas vykonať potrebné opatrenia na zvýšenie kvality medu.

Oblasti poskytovania podpory:

- a) zisťovanie rezíduí pesticídov v mede
- b) analýzy medov v rámci medzinárodných súťaží a súťaže o najlepší med a získanie ochrannej známky Slovenský med
- c) analýzy na prítomnosť pôvodcu moru včelieho plodu
- d) zisťovania falšovania medu

Analýzy sa vykonávajú v referenčnom laboratóriu členského štátu Európskej únie.

Celkové náklady na opatrenia podporujúce laboratória vykonávajúce analýzy fyzikálno-chemických vlastností medu predstavujú 70 000 Eur.

3.5. Opatrenia na podporu obnovenia stavu včelstiev v Únii

Obnova včelstiev je chovateľský zásah súvisiaci s prirodzeným alebo technickým rozmnožovaním včelstiev. Počas produkčnej sezóny dochádza k narastaniu alebo k úbytku početnosti populácie včiel v úli kontinuálnou výmenou jednotlivých kategórií robotníc za novonarodené, spojené s prirodzeným, alebo cieľným odchovom matiek a trúdov.

V pôvodných aj novo vytváraných včelstvách je v súčasnosti nevyhnutnou požiadavkou cieľná výmena nekvalitných matiek a ich náhrada za mladé výkonné matky z plemenných chovov a to realizáciou nasledujúcich postupov a spôsobov:

- a) rozširovanie včelích línii odolných voči varroáze prostredníctvom združenia chovateľov včelích matiek. Kvalitný genetický materiál s vysokým stupňom varrotolerancie je potrebné rozchovávať a podporovať rozširovanie medzi širokou včelárskou verejnosťou. Produkciu včelích matiek zaisťujú šľachtiteľské a rozmnožovacie chovy chovateľov registrovaných v Združení chovateľov včelích matiek slovenskej kranskej včely (ďalej len „ZCHVMSKV“),
- b) založenie a prevádzkovanie testovacích staníc pre včelie matky. Hlavným cieľom je selekcia a zlepšovanie odolnosti proti varroáze. Selekcia bude založená na uskutočňovaní a monitorovaní testov s evidenciou dôležitých údajov,
- c) podporovanie a motivovanie začínajúcich včelárov. Zabezpečenie základných kurzov, moderných úľov a včelstiev s plemennými matkami pre začínajúcich včelárov,
- d) podporenie dovozu čistokrvného plemenného materiálu kranskej včely zo zahraničia.

Podpora sa poskytuje:

- Ad a) na predanú voľne spárenú včeliu matku a na predanú inseminovanú včeliu matku
Evidenciu a koordináciu predaja včelích matiek prostredníctvom plemenných chovov administruje ZSCHVMSKV, ktoré vedie zoznam chovateľov, ktorí zabezpečili obnovu matiek vo svojom chove a počty odpredaného biologického materiálu iným včelárom.
- Ad b) na založenie a prevádzkovanie testovacej stanice.
- Ad c) na nákup nových včelstiev osadených matkami z plemenných chovov slovenskej kranskej včely pre začínajúcich včelárov a na nákup novej modernej úľovej zostavy pre ich osadenie.
- Ad d) na nákup čistokrvného plemenného materiálu kranskej včely zo zahraničia, čím bude podporená plemenárska práca chovateľov včelích matiek združených v ZCHVMSKV. Podpora bude poskytnutá len na nákup zo zahraničia, ktorý odsúhlasila Poverená plemenárska organizácia vymenovaná príslušným ministerstvom (ďalej len „PPO“), nakoľko

dovoz matiek sa uskutočňuje za prísnych veterinárnych a plemenárskych podmienok, ktoré určuje PPO.

Celkové náklady na opatrenia na obnovu včelstiev v Únii predstavujú 200 000 Eur.

3.6. Spolupráca so špecializovanými inštitúciami na implementáciu aplikovaného výskumu v oblasti včelárstva a včelích produktov

Pre ďalší vývoj vedy a výskumu na Slovensku v oblasti včelárstva je potrebné zachovať podporu národného včelárskeho výskumu na základe požiadaviek včelárskych organizácií pôsobiacich na celom území Slovenska v nasledovných oblastiach:

- a) v šľachtení a ochrane genetických zdrojov autochtónnej domácej včely – *Apis mellifera carnica* – a podporou zavedenia a vedenia plemenárskej evidencie včely medonosnej,
- b) v zlepšovaní zdravotného stavu včiel a uplatňovaním ozdravovacích metód a spoľahlivých spôsobov ošetrovania včelstiev,
- c) v kvalitatívnej charakteristike včelích produktov,
- d) v zdravotnom účinku včelích produktov,
- e) v opel'ovacej činnosti včiel a jej vplyvu na zvyšovanie úrod poľnohospodárskych plodín vrátane olejnin a technických plodín,
- f) v hľadaní alternatívnych liečiv proti klieštikovi s výstupom - návrhu metodiky postupu pre alternatívne liečenie v budúcnosti bez použitia „tvrdej“ chémie,
- g) v monitoringu výskytu včelej pastvy na Slovensku.

Celkové náklady na spoluprácu so špecializovanými inštitúciami na implementáciu aplikovaného výskumu v oblasti včelárstva a včelích produktov predstavujú 40 000 Eur.

4. Plán výdavkov a financovania opatrení NP

Názov opatrení	2013/2014 Eur	2014/2015 Eur	2015/2016 Eur
a) technická pomoc včelárom a včelárskym združeniam	890 000	890 000	890 000
b) kontrola varroázy	700 000	700 000	700 000
c) racionalizácia sezónneho presunu včelstiev	100 000	100 000	100 000
d) opatrenia na podporu laboratórií vykonávajúcich analýzy fyzikálno-chemických vlastností medu	70 000	70 000	70 000
e) opatrenia na podporu obnovovania včelstiev v Únii	200 000	200 000	200 000
f) spolupráca so špecializovanými inštitúciami na implementáciu aplikovaného výskumu v oblasti včelárstva a včelích produktov	40 000	40 000	40 000
Celková suma programu	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Výdavky z rozpočtu MPRV SR	1 000 000	1 000 000	1 000 000

50 % kofinancovanie z EÚ	1 000 000	1 000 000	1 000 000
--------------------------	-----------	-----------	-----------

5. Súvisiace právne predpisy

Zákon č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení platných predpisov.

Zákon č. 342/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 502/2001 Z. z. o finančnej kontrole a vnútornom audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení platných predpisov.

Zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka v znení platných predpisov.

Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 206/2012 Z. z., o identifikácii a registrácii včelstiev.

Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 31/2011 Z. z. o poskytovaní pomoci na podporu zlepšenia podmienok pri produkcii a obchodovaní s včelími produktmi.

Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 360/2011 Z. z., ktorým sa ustanovujú hygienické požiadavky na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov rastlinného a živočíšneho pôvodu a dodávanie mlieka a mliečnych výrobkov konečnému spotrebiteľovi a iným maloobchodným prevádzkarniam.

Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 41/2012 Z.z. o mede v znení vyhlášky Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 106/2012 Z. z..

Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 18/2001 Z. z. o vykonávaní kontroly úžitkovosti, kontroly dedičnosti a testovania úžitkových vlastností, kontroly zdravia, kontroly dedičnosti a testovania zdravia, hodnotenia zovňajška hospodárskych zvierat, o založení a vedení plemennej knihy, založení a vedení plemenného registra, vedení predpísanej evidencie a o overovaní pôvodu hospodárskych zvierat.

Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 152/1995 Z. z. o potravinách v znení neskorších predpisov.

Národný program eradikácie moru včelieho plodu v Slovenskej republike na rok 2013.

6. Zoznam reprezentatívnych organizácií

1. **Združenie slovenská včela**, Svrčia 14, 842 08 Bratislava, ktoré zastrešuje 9 nasledujúcich

právnických osôb pôsobiacich v sektore včelárstva a výroby medu:

Slovenský zväz včelárov (SZV), Svrčia 14, 842 08 Bratislava

Združenie slovenských spracovateľov včelích produktov (ZSSVP), Promenádna 1,
932 01 Veľký Meder

Združenie chovateľov včelích matiek slovenskej kranskej včely (ZCHVMSKV), Gašperíkova
599, 033 01 Lipt. Hrádok

Včelárske ochrannárske kultúrne združenie Poiplia Včielka (ZV), 935 75 Ipeľský Sokolec 156

Pracovná spoločnosť nadstavkových včelárov SK (PSNV-SK)

Sídlo: Trenčianska cesta 30, 915 01 Nové Mesto n/Váhom

Občianske združenie Kálmána Sötera (ZKS), Dolinka 211

Slovenská včelárska spoločnosť Jána Čajdu (SVS Jána Čajdu)

Sídlo: Ráztoky 1240, 013 62 Veľké Rovné

Spolok včelárov Západného Slovenska (SVZS)

Sídlo: Na vyhlíadke 9, 841 07 Bratislava

Združenie včelárov Východného Slovenska – regiónu Spiš (ZVZS – regiónu Spiš)

Sídlo: Obrancov mieru 11, 052 01 Spišská Nová Ves

2. Spolok včelárov Slovenska (SVS), Oravická 612/12, Trstená

3. Centrum výskumu živočíšnej výroby Ústav včelárstva Liptovský Hrádok (CVŽVÚVLH),
Gašperíkova 599, 033 08 Liptovský Hrádok

7. Kontroly a hodnotenie

Národné výdaje na financovanie jednotlivých opatrení budú poskytnuté Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej len „MPRV SR“). Orgány a zložky Pôdohospodárskej platobnej agentúry, MPRV SR, orgány EÚ alebo určené kontrolné orgány môžu preskúmať dodržiavanie všetkých podmienok a záväzkov, najmä oprávnenosť výdavkov alebo už vyplatenej podpory.

Následnou finančnou kontrolou sa overuje objektívny stav kontrolovaných skutočností a ich súlad so všeobecne záväznými právnymi predpismi a vnútornými aktmi riadenia so zameraním na dodržiavanie hospodárnosti, efektívnosti a účinnosti pri hospodárení s verejnými prostriedkami, splnenie opatrení prijatých na nápravu nedostatkov zistených finančnou kontrolou a odstránenie príčin ich vzniku. Na vykonávanie následných finančných kontrol hospodárenia s prostriedkami EÚ sú kompetentné kontrolné orgány, ktorým kontrolná pôsobnosť vyplýva z osobitných právnych predpisov.

7.1. Kontroly príjemcov podpory

Príslušný kontrolný orgán môže vstúpiť počas doby prevádzky podniku do jeho častí,

na plochy a do učitární a nahliadnuť do všetkých dokladov alebo účtov príjemcu podpory. Príjemca podpory je zaviazaný kontrolu povoliť, byť pri nej prítomný (alebo jeho zástupca) a podať príslušné informácie a záznamy. Kontrolný orgán môže pre aktivity kontroly v každom čase príjemcu podpory požiadať o doručenie alebo zaslanie potrebných podkladov. Výsledky kontrol sú predkladané v písomnej forme. Kontroly sa budú skladať z administratívnych kontrol a kontrol na mieste.

7.2. Monitoring a hodnotenie

MPRV SR bude sledovať vývoj a účinnosť implementácie NP. Monitorovanie včelárskeho programu bude realizované a hodnotené v súlade s nariadením Rady (ES) č. 1290/2005. Pri hodnotení sa bude klásť dôraz na vykonanie jednotlivých opatrení, využitie finančných zdrojov, dosiahnutý pokrok v sektore, efektívnosť kontrol a budú dané odporúčania.

Výdavky spolufinancované z Národného programu stabilizácie a rozvoja slovenského včelárstva na roky 2013/2014 až 2015/2016 nesmú byť spolufinancované z Európskeho poľnohospodárskeho fondu rozvoja vidieka v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020. Neprekrývanie podpory je zabezpečené tým, že podmienkou podpory z oboch programov je len jeden finančný zdroj Spoločenstva.